

стати тією новизною, яка є складовою таких кваліфікаційних (дисертаційних) робіт і дозволить обґрунтувати необхідність удосконалення Закону України про кримінальну відповідальність.

Список використаних джерел

1. Базов В. П. Кримінальна відповідальність за порушення законів та звичаїв війни (аналіз складу злочину): автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2009. 22 с.

2. Миронова В. О. Кримінальна відповідальність за порушення законів та звичаїв війни: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпропетровськ, 2008. 21 с.

3. Зубанський М.К. Кримінальна відповідальність за порушення законів та звичаїв війни: дис...доктора філос. : 081 «Право» (08 – Право) / Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів:, 2023. 233 с.

Рощина Інна Олександрівна,
професор кафедри публічного
та міжнародного права юридичного
факультету ДВНЗ «Київський
національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана», кандидат
юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ

Домашнє насильство – одна з найсерйозніших форм порушення прав людини та один із найпоширеніших злочинів, оскільки воно є занадто травматичним видом насильства. Дослідження свідчать про те, що існує зв'язок між домашнім насильством над жінками та фізичним насильством над дітьми, тоді як інші види домашнього насильства, такі як жорстоке поводження з літніми людьми та з чоловіками. Багато ситуацій стосовно домашнього насильства в суспільстві вважаються суто приватною справою і постраждалі особи не бажають повідомляти про нього, або ж піддаються на вмовляння своїх сімей чи громади де проживають. Однак нівелювання стану захищеності та відсутність достатнього захисту підвищують ризик поширення такого насильства в майбутньому.

Що стосується міжнародного аспекту, то питання домашнього насильства регулюється Стамбульською конвенцією (повна назва – Конвенція про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами) – це міжнародна угода Ради Європи, метою якої є нульова толерантність до домашнього насильства, адже конвенція визнає насильство щодо жінок однією з форм порушення прав людини та одним із видів дискримінації [1]. Конвенція дає чітке визначення домашньому насильству як такому, що відбувається в сім'ї, сімейному колі або між нинішніми чи колишніми партнерами, які перебували або не перебували в шлюбі, незалежно від того, чи кривдник досі живе або колись жив із жертвою. Потерпілими від домашнього насильства можуть бути як жінки, так і чоловіки, а також діти, те саме стосується і правопорушників. Держави, у тому числі Україна, які ратифікували Конвенцію, зобов'язуються призначити чи створити один або більше офіційних органів, що відповідатимуть за координацію, реалізацію, моніторинг і оцінювання політики та заходів із запобігання всім формам насильства, що підпадають під дію цієї Конвенції, та їх подолання. Конвенція передбачає законодавчі та інші заходи із захисту законних прав та інтересів жертв насильства, надання їм безоплатної правової допомоги. При цьому особлива увага приділяється захисту дітей, які стали жертвами чи свідками такого насильства [2]. З метою реалізації положень Стамбульської конвенції 06.12.2017 р. в Україні внесено відповідні зміни до закону про кримінальну відповідальність [3], які набрали чинності 11.01.2019 р. Як результат – з'явилися нові законодавчі положення, зокрема, криміналізоване домашнє насильство шляхом доповнення статтею 126-1 ККУ На національному законодавчому рівні 6 грудня 2017 року ВРУ прийняла Закон «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами», яким, зокрема, доповнила КК України ст. 126-1 «Домашнє насильство» [3].

Враховуючи міжнародний досвід щодо кращої європейської практики із запобігання та протидії домашньому насильству заслуговує сусідня країна – Польща де працює процедура «блакитної картки», яка покликана покращити співпрацю між всіма учасниками процесу наданням допомоги жертвам домашнього насильства. Ідеться про координацію дій

між соцслужбами, поліцією, неурядовими організаціями, місцевими комітетами, які займаються питаннями протидії зловживанню алкоголем, закладами освіти та охорони здоров'я, що співпрацюють у разі обґрунтованої підозри виникнення домашнього насильства. Згідно цієї процедури, працівник поліції у разі виявлення сімейного насильства розпочинає процедуру «Блакитні карти» шляхом заповнення формуляра «А», в якому зазначає обставини справи. Поліцейський, який здійснює провадження, або інша посадова особа місцевої поліції роз'яснює жертві сімейного насильства можливі подальші дії та надає їй інформацію для жертв сімейного насильства (так званий формуляр «Блакитна карта – В») [6]. Формуляр «Блакитна карта – В» містить кваліфіковане роз'яснення щодо того, що вважається насильством в сім'ї, хто може виступати його жертвами, в яких формах воно найчастіше проявляється, а також види злочинів, що вчиняються у цій сфері із зазначенням тих випадків, коли кримінальне переслідування розпочинається за умови обов'язкового подання заяви потерпілою стороною, прав жертви [6]. Друга частина формуляра «Блакитна карта – В» пропонує жертві насильства занотувати перебіг події: вказати, хто виступав кривдником, коли це трапилося, в чому полягало насильства, як часто таке відбувається, чи були свідки сімейного насильства, чи жертва зверталася до компетентних органів для припинення сімейного насильства. Третя частина формуляра містить інформацію щодо можливості отримання нею допомоги, а також місцезнаходження осередків організацій, до яких можна звернутися за допомогою та підтримкою [6]. В ході здійснення процедури «Блакитні карти» членами міждисциплінарної комісії також заповнюються формуляри «Блакитна карта – С» стосовно особи, щодо якої існує підозра, що вона виступає жертвою сімейного насильства, у якому опрацьовується індивідуальний план заходів для допомоги вказаній особі та «Блакитна карта – D» стосовно особи, щодо якої існує підозра, що вона вчиняє насильство в сім'ї, де діагностується ситуація, що склалася в сім'ї, попереджається про відповідальність за вчинення сімейного насильства, обґрунтовується необхідність прийняття участі у корекційно-навчальних програмах [6]. Законодавство Польщі передбачає, що умова закінчення процедури «Блакитні карти» виникає у випадку припинення насильства в сім'ї або наявності обґрунтованого припущення про його припинення після завершення проведення заходів індивідуального плану допомоги або прийняття рішення про недоцільність подальшого вжиття

заходів. Закінчення процедури оформляється протоколом, який підписує керуючий міждисциплінарної комісії.

Закон Греції «Про боротьбу із домашнім насильством» у першу чергу спрямований на захист основних прав жінок та дітей, протидію фізичному та сексуальному насильству, а також на забезпечення підтримки і допомоги жертвам домашнього насильства. Відповідно до його положень заподіяння шкоди здоров'ю (спричинення тілесних ушкоджень, побоїв тощо) у сім'ї вважається обтяжуючою обставиною (так само як і посягання на жінку, яка завідомо для винного перебуває у стані вагітності), криміналізовані сексуальне насильство відносно подружжя, інтимного партнера та тілесні покарання дітей, запроваджені заходи захисту (як юридичного, так і фізичного) жертв домашнього насильства, заборонний припис (згідно з яким виключається доступ кривдника для місця проживання / перебування жертви та (або) її близьких родичів, навчання дітей тощо) і програма психологічної корекції для кривдників [5].

Підводячи підсумок, вище викладеному, хотілося підкреслити, що спільними рисами кримінально-правової політики багатьох держав є встановлення відповідальності за домашнє насильство і детальна регламентація протидії цьому явищу у нормах законодавства, що стало наслідком імплементації положень Стамбульської конвенції.

Список використаних джерел

1. Конвенція Ради Європи «Про запобігання насильству щодо жінок і домашнього насильства та боротьбу з цими явищами» від 11.05.2011.

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.

3. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 06.12.2017 № 2227-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19>.

4. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 05.04.2001. 2341-III. : Офіційний вісник України 2001 р., № 21, стор. 1, стаття 920, код акта 18825/2001 URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

5. Митник У. М. Кримінально-правова протидія домашньому насильству в окремих країнах Європейського

Союзу. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2019. Т. 3. С. 83–87.

6. Протидія домашньому насильству. Практичний посібник для поліцейських: веб-сайт. URL: <https://rm.coe.int/cvavgu-jan2018-4-ua-web/16807874e0>.

Савченко Андрій Володимирович,
працівник Державного бюро
розслідувань, доктор юридичних наук,
професор

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬСЯ ДЕРЖАВНИМ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Попри повномасштабну агресію російської федерації проти України та запровадження воєнного стану на території нашої держави спостерігається значна активізація кримінальних елементів, які вчиняють кримінальні правопорушення, пов'язані з одержанням доходів (майна), а отже на перший план виходять питання здійснення ефективного фінансового розслідування.

Важливо наголосити, що зміст терміна «фінансове розслідування» розкрито у пункті 2 розділу «Загальні положення» спільного наказу Офісу Генерального прокурора, Бюро економічної безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України «Про затвердження Порядку організації та забезпечення досудового розслідування злочинів, у результаті вчинення яких одержано майно (доходи)» від 28.10.2024 № 254/724/520/401/177/185 (це «сукупність здійснюваних у межах досудового розслідування злочину, в результаті вчинення якого одержано майно (доходи), слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій, спрямованих на виявлення такого майна, відслідковування його руху, зміни форми, маскування походження, перетворення, вивчення вартості, накладення арешту, з метою використання зібраних доказів у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України, та застосування конфіскації / спеціальної конфіскації») [1]. Саме цим нормативно-правовим документом керуються слідчі Державне бюро розслідувань (далі також – ДБР) під час здійснення фінансових розслідувань (крім того, в спільному наказі визначено зміст термінів «майно (доходи),